

ВШАНОВУЮЧИ ЮВІЛЯРА

УДК 94(477)(092)

DOI: 10.32626/2309-2262.2021-9.7-46

Іван Боровець

(Кам'янець-Подільський)

ПОДВИЖНИК УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВОЇ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ (ДО 70-РІЧЧЯ С. В. ВІДНЯНСЬКОГО)

У статті охарактеризовано основні віхи життєвого шляху та професійної діяльності відомого сучасного українського історика, фахівця з проблем всесвітньої історії та міжнародних відносин, Степана Васильовича Віднянського. Виділено чотири хронологічні етапи у його біографії в контексті суспільно-політичного розвитку України. Простежено трансформацію методологічних засад наукових досліджень ювіляра, проаналізовано основні його праці. З'ясовано вагомий внесок дослідника у процес виходу української історичної науки на міжнародну арену.

Ключові слова: С.В. Віднянський, історія, методологія, міжнародна співпраця, дисертація, монографія, євроінтеграція, наукова школа.

У міжнародних відносинах сучасності вагому роль відіграє не лише взаємодія на дипломатичному, політичному, економічному рівнях, але й культурна (народна) дипломатія, здійснювана активними творцями ідеологічних, наукових, культурних цінностей. Маючи гуманістичний вимір, базуючись на психології внутрішньолюдських взаємин, вона часто досягає більшої глибини обопільної емпатії, толерантності та плідної співпраці, ніж офіційні канали декларованого міждержавного й міжнаціонального співробітництва. Саме з такою культурною дипломатією пов'язані по суті все життя та професійна діяльність члена-кореспондента НАН України, доктора історичних наук, професора Степана Васильовича Віднянського, з 2011 р. віце-президента Міжнародної дипломатичної місії народної дипломатії «Європейська Україна».

Шановний ювіляр народився 27 березня 1951 р. в адміністративному центрі Закарпаття місті Ужгороді¹. Базові підвалини розвитку його особистості на першому життєвому етапі формувалися насамперед родинним вихованням.

Визначальним, на наш погляд, стало те, що малий Степан (разом з братом-близнюком Василем) зростав у міжнаціональній сім'ї інтелігентів. Батько – Ладислав Степанович – мав словацькі та угорські коріння, захоплювався поезією. Проте радянська Закарпаття (його старший брат був де факто депортований на схід) змусила змінити покликання письменника на фах економіста-бухгалтера. Мати – Олена Михайлівна – була представницею українсько-угорської родини, працювала вчителем молодших класів української школи. На першому місці в сім'ї Віднянських було прищеплення синам моральних чеснот та пошани до знань, працьовитості й цілеспрямованості. Зокрема, Степан Васильович згадував про таку пам'ятну настанову батька: «Якщо в твоїх силах зробити людині добро, вчини так й немає значення, чи віддячить вона тобі, чи ні».

Інтерес до вивчення минулого в хлопця виник не випадково. Сам науковець у автобіографічному нарисі відзначив, що світовою історією «захоплювалися й добре знали практично всі мої численні родичі»². Сприяла цьому і загальна суспільно-політична атмосфера в країні кінця 50-х – першої половини 60-х рр., адже в той час зацікавлення історією стало менш небезпечним хобі, ніж в попередню стаалінську епоху.

Після закінчення школи перший час працював фрезерувальником на Ужгородському машинобудівному заводі з СКБ, але потяг до знань зумовив те, що допитливий завзятий юнак у буремний 1968 р. (маються на увазі події «Празької весни») став студентом вечірнього відділення першого курсу історичного факультету Ужгородського університету. Вже після першого семестру, на початку 1969 р., за відмінне навчання переведений на стаціонарне відділення. У той час там викладали відомі фахівці, справжні знавці своєї справи – професори Є.А. Балагурі, І.М. Гранчак, К.І. Гурницький, Г.В. Павленко, М.В. Троян, В.І. Худанич, І.Г. Шульга, Я.І. Штернберг³. Студент Віднянський одразу ж проявив себе як активіст студентського наукового товариства, з ентузіазмом поглиблено вивчав різні сюжети всесвітньої історії, переважна більшість яких, все ж таки, стосувалася історії Закарпаття та суміжних країн – Угорщини та Чехословаччини. Упродовж навчання неодноразово відзначався грамотами за перемогу в конкурсах студентських наукових робіт республіканського та загальносоюзного рівнів, публікував свої наукові розвідки в регіональній пресі, був членом редколегії університетської газети «Радянський студент». Про активність у громадському житті свідчить те, що ювіляр був секретарем комсомольської організації історичного факультету⁴.

Тогочасний період свого життя С.В. Віднянський охарактеризував наступним чином: «Про незабутні п'ять років студентського життя в часи так званого «радянського застою» у мене залишилися, як мабуть у кожної молодої людини, найкращі спогади: ... про організацію та участь у студентських будівельних загонах і роботу в колгоспах під час канікул, і про проведення перших молодіжних дискотек і виступів студентських вокально-інструментальних ансамблів, і участь у студентських спортивних олімпіадах, вечірки в студентському гуртожитку, перше кохання... Усе це було, але головним залишалось навчання»⁵.

Слід відзначити, що придушення радянськими військами спроби демократизації у Чехословаччині негативно вплинуло не лише на її політичну систему, а зумовило й консервативний ухил у внутрішній політиці СРСР. На кінець 60 – першу половину 70-х рр. припадає новий етап «закручування ідеологічних гайок», що особливо відчувалося у гуманітарній сфері, в тому числі в історії. Однак, на становлення фахового рівня історика-початківця це не мало помітного впливу, адже тема його випускової роботи стосувалася історії середини – другої половини XIX ст., яку ідеологічна цензура стерегла значно менше. Відтак, у дипломній роботі «Формування історичної концепції О.В. Духновича» отримав можливість без ідеологічних штампів продемонструвати весь спектр своїх аналітичних здібностей, різнобічно вивчивши суспільно-політичні погляди відомого «будителя» національного духу на Закарпатті.

Завершення навчання в університеті стало стартом другого етапу в житті ювіляра й своєрідним роздоріжжям, коли слід було приймати виважене стратегічне рішення. Він мав можливість вчителювати у школі (кілька місяців працював учителем історії Четівської восьмирічної школи з угорською мовою навчання у Берегівському районі Закарпаття⁶), залишитися на викладацькій роботі в університеті, працювати в ужгородському міськкомі комсомолу і навіть в органах державної безпеки⁷. Однак, вже усвідомлений на той час потяг до наукового дослідження переважив усі інші фактори.

Задля реалізації задуму піти у «велику науку» склалися також сприятливі зовнішні обставини. У зв'язку з посиленою увагою до Закарпатської та Чернівецької областей як суміжних із «дружніми державами соціалістичного табору», там функціонували відділи історії європейських соціалістичних країн АН УРСР. У 1969-1970 рр. таким відділом в Ужгороді завідував І.М. Гранчак⁸, який, маючи авторитет у київських наукових колах, надав молодому випускнику доленосну цільо-

ву рекомендацію для навчання в аспірантурі у відділі історії міжнародних відносин соціалістичних країн Інституту історії АН УРСР. Тож восени 1973 р. С.В. Віднянський прибув до Києва, де успішно склав вступні іспити. Керівником виконання його кандидатської дисертації було призначено завідувачку відділом члена-кореспондента АН УРСР І.М. Мельникову.

Загальновідомо, що наукові установи в умовах тоталітарного режиму є виразниками та інструментами пануючої ідеології. У відділі, де розпочав свою кар'єру ювіляр, це доповнювалося ще й пропагандистським завданням демонструвати нерозривні дружбу й братерство зі соціалістичними державами. Тому не дивно, що науковий керівник, у руслі дослідницьких планів відділу, перенацілила молодого аспіранта на вивчення кон'юнктурної, політично ангажованої теми «Консолідація профспілкового руху в Чехословаччині. 1969-1975 р.», покликаної довести зміцнення соціалістичної системи організації праці у «нормалізаційній» ЧССР.

Позитивною стороною такого конформного та комфортного старту були швидкі блискучі успіхи молодого науковця. 1975 р. надрукована перша стаття в Українському історичному журналі. Результатом дослідницьких пошуків у бібліотеках та архівосховищах (в т.ч. Москви і Чехословаччини) стала захищена 1977 р. кандидатська дисертація. Офіційними опонентами були д.і.н., проф. А.Ф. Кізченко та к.і.н., доц. В.В. Сухарев, а провідною установою – кафедра загальної історії Ужгородського державного університету. Через два роки вийшла друком однойменна монографія. Опублікована також низка статей зі сюжетами про чехословацький робітничий та молодіжний рух⁹. 1982 р. вперше виступив опонентом на захисті кандидатської дисертації Р.М. Постоловського «Развитие интернационального сотрудничества между молодежными организациями СССР и ЧССР в процессе социалистической интеграции (1969-1977 гг.)»¹⁰, з яким досі підтримує професійні й дружні контакти.

Енергійність, ентузіазм, чітке виконання вказівок та розпоряджень керівництва, безвідмовність аспіранта щодо участі в громадському житті та готовність цілком віддаватися завданням колективу не залишилися поза увагою керівництва відділу та інституту. Немаловажну роль відіграв чинник, що С.В. Віднянський вже тоді вільно володів українською, російською, угорською (причому говорить з прононсами будапештця), чеською та словацькою, з часом додавши до вказаних комунікаційних компетенції ще й достатній рівень молдавської, румунської, польської, болгарської мов. Тому, попри його ста-

тус «цільовика», було прийнято рішення про залишення на посаді молодшого наукового співробітника, а в 1980 р. переведено на посаду старшого наукового співробітника. 1983 р. рішенням Президії АН СРСР присвоєно вчене звання «старшого наукового співробітника» за спеціальністю «загальна історія».

Паралельно влаштовувалося побутове й особисте життя ювіляра. Він став столичним жителем, зустрів свою долю й на початку 1976 р. одружився з випускницею Київського інституту народного господарства Людмилою Паюровою, урожденкою Молдавії, таким чином розширивши мультикультурність своєї родинної генетики. У шлюбі народилося двоє синів – Вадим (1976 р.) та Василь (1985 р.). Сім'я отримала у Харківському житловому масиві нову трикімнатну квартиру.

Молодий працівник не цурався величезного обсягу поточної організаційно-технічної та громадської роботи, яку йому регулярно «почесно доручали». Наприклад, 1978-1982 рр. очолював Раду молодих учених Інституту історії АН УРСР, у 1978-1989 рр. – виконував обов'язки відповідального секретаря редколегії збірника наукових праць відділу «Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн», певний час був вченим секретарем відділу¹¹. За цілим букетом грамот з подяками за громадську активність у «проведенні агітпоходу», «участі у соціалістичному змаганні», «організації днів науки», «у суспільно-політичному житті», «комуністичній праці», «виконанні соціалістичних зобов'язань», «пропаганді політичних і наукових знань серед трудящих»¹² слід насамперед бачити масу витраченого особистого часу, який міг би використаний на індивідуальні, сімейні потреби, але натомість віддавався громадським справам. Ювіляр став також учасником та лауреатом низки наукових республіканських та всесоюзних конкурсів, отримував різні грамоти, відзнаки й нагороди, зокрема медаль АН УРСР з премією для молодих вчених (1981 р.), Диплом другого ступеня Всесоюзного конкурсу товариства «Знання» на кращі твори науково-популярної літератури (1982 р.) за брошуру «Київ і міста-побратими», звання «Ударник комуністичної праці» (1983 р.) згідно рішення Вченої ради Інституту історії АН УРСР.

Доктор історичних наук О.Б. Головка, який на початку 1980-х рр. навчався в аспірантурі Інституту історії АН УРСР, поділився своїми тогочасними враженнями: «Серед працівників відділу історії міжнародних відносин соціалістичних країн виділявся науковою та громадською активністю, внутрішньою позитивною енергетикою С.В. Віднянський. Він ніколи не відмовляв у допомозі та цінних порадах для колег.

Відчувалося, що керівництво та провідні працівники з повагою ставилися до молодого науковця, доручали йому серйозні справи. Вже в той час була очевидною перспектива його кар'єрного зростання». У другій половині 1980-х рр. також зав'язалися товариські стосунки ювіляра зі стажистом-дослідником С.А. Копиловим (сьогодні – доктор історичних наук, професор, ректор Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка), керівником дисертаційної роботи якого став тогочасний заступник директора Інституту історії АН УРСР, знаний болгарист П.С. Сохань¹³.

Зважаючи на соціокультурну атмосферу 1970-80-х рр., не дивно, що ювіляр щиро дотримувався колективістських заasad у повсякденній праці, відповідальним ставленням до взятих зобов'язань цілеспрямовано налагоджував міжнаціональні зв'язки, особливо зі словацькими, чеськими, російськими колегами. При цьому наголошуємо, що на вказані базові загальнолюдські цінності міжособистісних взаємин тогочасна ідеологічна кон'юнктура не мала якогось суттєвого впливу.

Важливо звернути увагу на наступну особливість ситуації в радянському суспільстві. Надто завзятих «реалізаторів лінії партії» колеги в залежності від їх власного характеру побоювалися, запобігали перед ними, поза очі зневажали або ж тихо ненавиділи, але ніколи не любили й не поважали. У зв'язку з цим, власне як сам факт прийняття молодого працівника у колектив відділу, а також подальші довіра й повага керівництва й колег доводять, що С.В. Віднянський, попри свою активність, не був ні «правовірним комуністом», ані воювничим атеїстом, а пропагандистські «ритуали» виконував через їх зовнішню технічну обов'язковість.

Аналогічний принцип можна застосувати і щодо громадян тогочасної Чехословаччини. Мислячі люди (а саме такими були словацькі й чеські науковці – друзі ювіляра) чудово усвідомлювали сутність як «нормалізаційного режиму» у своїй країні так і розвиненого соціалізму в СРСР. Відтак, цінили у своїх радянських колегах знову ж таки загальнолюдські принципи взаємин. Тому особистісне спілкування й співпраця молодих науковців, основа яких була закладена у той час, пережила комуністичні режими й активно продовжилася вже в період незалежних України, Чехії та Словаччини.

Саме завдяки зусиллям і активній участі С.В. Віднянського у колективних проєктах вагомим успіхів було досягнуто на поприщі базового напрямку діяльності відділу – популяризації науково-технічного та виробничого інтернаціонального співробітництва між трудовими колективами в процесі

розбудови соціалізму. Індивідуально або у творчій співпраці з І.М. Мельниковою, П.С. Соханем, І.М. Кулиничем він став автором розділів у низці праць, присвячених міжнародним зв'язкам УРСР із соціалістичними державами у сфері трудових відносин¹⁴, на замовлення товариства «Знання» УРСР підготував дві інформаційно-пропагандистські брошури¹⁵.

Індивідуальним напрямом досліджень С.В. Віднянського залишалися тенденції тогочасного суспільно-політичного розвитку Чехословаччини. Задля інтенсифікації наукових пошуків 1984-1985 рр. він проходив стажування в Інституті слов'янознавства та балканістики АН СРСР (м. Москва), консультувався там з відомими російськими вченими, в т.ч. вихідцями із Закарпаття Б.Й. Желіцьким, І.І. Попом, А.І. Пушкашем¹⁶. Логічним результатом стала публікація (у співавторстві з І.М. Мельниковою) другої монографії¹⁷. Визнанням його заслуг в розвитку радянсько-чехословацьких зв'язків у науковій сфері стало нагородження відзнаками ЧССР – медаллю «Академік Зденек Неєдли» та Почесною відзнакою Першого ступеня Празького Союзу чехословацько-радянської дружби¹⁸.

Звісно, методологічна основа праць ювіляра даного періоду базувалася на канонах марксистської історіографії, у них були присутні стандартні пропагандистські конструкції й соціологічна схематизація в руслі тогочасних ідеологічних завдань. Проте, якщо не акцентувати увагу на цих тоді обов'язкових умовностях будь-якої допущеної до публікації розвідки, а оцінювати тексти за критеріями новизни фактографії, авторських гіпотез, аргументацій та висновків, то у такому ракурсі чітко простежується стиль ініціативного науковця-дослідника.

Так, оцінюючи третю монографію ювіляра¹⁹, ужгородські історики М.М. Вегеш та Л.В. Горват, слушно зауважили: «Сьогодні можна піддавати критиці цю працю та її автора за надмірну заідеологізованість, прокомуністичну спрямованість тощо. Такий був час і Степан Васильович не становив винятку. Разом з тим, хочемо відзначити, що книга містить величезний фактичний матеріал і статистичні дані...»²⁰.

Очевидно, в контексті завдань горбачовської «перебудови», у книзі акцентувалася увага на проблемах переходу до інтенсивної моделі економічного розвитку, деструктивній ролі командно-адміністративної системи²¹. Характерно, що новаторство положень монографії проявилось саме у виокремленні особливого аспекту міжнародних відносин – активності українських радянських робітників у співпраці із зарубіжними колегами, тобто цілком відповідає сучасним інтерпретаціям «народ-

ної» дипломатії. Рецензенти зазначали: «наведені у праці конкретні факти вияву такої активності робітничих мас, на нашу думку, вагомо аргументують це нове положення. Варто додати, що воно відображає й основні тенденції та закономірності розвитку сучасного цілісного й взаємопов'язаного світу – демократизацію міжнародних відносин та зростання ролі народних мас в їх здійсненні»²². Викликає інтерес ще один сюжет тексту даної рецензії: «Автор справедливо не оминув розгляду концепції будівництва розвинутого соціалізму... Правда авторська позиція щодо цих гострих питань викладена не зовсім чітко...»²³. Можливо, згадана нечіткість була спричинена небажанням автора надто ангажуватися в політичних питаннях у зв'язку з власною не надто «стійкою» ідеологічною позицією?

Звернемося також до об'ємної статті ювіляра «Робітничий клас Української РСР у розвитку виробничих зв'язків між трудовими колективами СРСР та Чехословаччини (1945-1985)»²⁴. Аналіз тексту засвідчує наступні ознаки політизації викладу матеріалу: надмірний пафос тексту в процесі висвітлення виробничої співпраці робітничих колективів України та Чехословаччини; посилання на праці тогочасних державних лідерів – М. Горбачова та Г. Гусака; негативна оцінка подій «Празької весни», які кваліфіковано як «бурхливий натиск за активної підтримки антикомуністичних центрів Заходу проти завоювань соціалізму», «підступи правих та антисоціалістичних сил», «активізацію ревізійністських, контрреволюційних і антисоціалістичних сил в країні»²⁵.

Але вказані моменти не можуть нівелювати значимості здійсненої дослідницької роботи. Автором опрацьовано значний масив джерел та наукової літератури, в т.ч. чеською та словацькою мовами. Присутні посилання на збірники дипломатичних документів, матеріали кількох архівосховищ, стенограми з'їздів та засідань, зарубіжну пресу («Východoslovenské noviny», «Rudé právo»)»²⁶. Розвідка насичена статистичними даними.

Докладно простежено хроніку взаємних візитів та виробничого стажування колективів українських та чехословацьких підприємств, наприклад металургійних комбінатів Дніпродзержинська та Тржинця, Запоріжжя та Кошиць, Словнафти та Кременчуцького нафтопереробного заводу тощо. Радянські шахтарі ділилися з чехословацькими колегами досвідом запровадження графіка циклічної роботи у забоях»²⁷. Автор проаналізував інтенсивну співпрацю між прикордонними областями – Закарпаттям та Східною Словаччиною, що на сучасному етапі, вже в нових ідеологічних умовах, знайшло продовження у співробітництві в рамках проекту єврорегіо-

нів. Приділено увагу зв'язкам і між несуміжними областями: Чернігів – Східна Чехія, Київ – Братислава, співпраці у рамках Ради економічної взаємодопомоги, в процесі прокладання міжнародних газопроводів, нафтопроводу, електричних ліній²⁸. Конкретизовано економічний ефект від обміну досвідом, простежено організацію інтернаціонального соціалістичного змагання, суботників²⁹.

Превалювання наукових принципів над кон'юнктурними міркуваннями у характері С.В. Віднянського яскраво проявилось у кризових умовах «оксамитової революції» наприкінці 1989 р. На той час вже була опублікована та отримала схвальні рецензії його монографія «Интернациональное сближение рабочего класса стран социалистического содружества», що мала стати базою докторської дисертації. Проте автор виявив велику особисту мужність й громадянську свідомість й не став прощтовхувати вже готовий, але неактуальний проєкт. Ювіляр прокоментував ситуацію наступним чином: «враховуючи блискавичний і для багатьох неочікуваний крах комуністичних режимів, що не піддалися демократичній трансформації, і розпад світової соціалістичної системи наприкінці 1989 р., я, незважаючи на рекомендації своїх старших колег, відмовився від захисту вже підготовленої докторської дисертації, хоча деякі мої колеги захищали дисертації з проблем соціалістичного будівництва або вдосконалення соціалізму в країнах Центрально-Східної Європи і в 1990-1991 рр.»³⁰.

Тобто він ще за два роки до розпаду СРСР категорично, раз і назавжди, відмовився від марксистської методології історіописання й в подальшій науковій кар'єрі не звертався до своїх радянських напрацювань та тематичних сюжетів, жодного разу не пославшись на свої тогочасні праці. Такий різкий поворот також, на нашу думку, можна пояснити поверховістю рис образу «homo sovieticus» в особистості С.В. Віднянського, яких він позбавився, очевидно, досить швидко, без болісних внутрішніх переживань й страждань.

Наступне десятиліття, як третій етап біографії, стало не легким для повсякденного життя ювіляра. Як і для більшості українських сімей на порядок денний постало фізичне виживання в умовах «хижацького» накопичення первісного капіталу в процесі переходу до ринкової економіки. Тривалі затримки зарплатні (яку швидко з'їдала інфляція) на фоні потреб підростаючих дітей спричинили хронічну нестачу засобів до існування. Гострою необхідністю були підзаробітки, які не в'язалися із фахом науковця. У той час практично всі або брали участь, або хоча б чули про транзитну «народну» торгів-

лю зі суміжними країнами. Згідно спогадів С.В. Віднянського, одним з таких епізодів був досвід «човникової» роздрібної торгівлі через українсько-словацький кордон, налагодженої разом з кошицькими друзями. Проте навіть у той важкий період він не став на шлях ревізії своїх життєвих пріоритетів, продемонстрував відданість науці, залишився у професії, ба більше – цілеспрямовано організовував «парадигмальну наукову революцію»³¹ у рідному відділі, який очолив з 1991 р.

Дійсно, попри економічну кризу, проголошення незалежності України та подальша демократизація наукового життя відкривала можливість цілковитої авторської свободи у теорії, методології та практиці історичних досліджень. Інститут історії України НАН України (з 1993 р. під керівництвом академіка В.А. Смолія) став флагманом трансформацій української історичної науки. Реальністю стали плюралізм, повернення замовчуваних у радянські часи імен істориків, публікація та популяризація їх творчої спадщини, розширення тематичного горизонту дослідницьких проєктів співробітників інституту, зокрема їх переорієнтація на проблеми українського державотворення. У цих процесах колектив відділу всесвітньої історії і міжнародних відносин (така назва закріпилася з 1996 р.) та завідувач брали щонайактивнішу участь, налагоджували міжнаціональне наукове співробітництво у нових демократичних умовах, відновлювали науково-координуючу роль відділу з проблем вивчення всесвітньої історії в Україні, розпочали інтеграцію історії України у всесвітньо-історичний процес тощо. Виконання вказаних завдань ювіляр здійснював, розвиваючи співпрацю з корифеями української історіографії Я.Р. Дашкевичем, Я.Д. Ісаєвичем, І.М. Мельниковою, П.С. Соханем, Ф.П. Шевченком, А.М. Шлепаковим та ін.³²

Публікації першої половини 1990-х засвідчили перехід С.В. Віднянського до нових актуальних сюжетів досліджень: роль О. Духновича в національному відродженні³³; міжвоєнний період в історії Чехословаччини та перебування в її складі Закарпаття³⁴; історія русинів-українців³⁵; український вимір діяльності Т.Г. Масарика³⁶. Окремі з них були опубліковані у наукових виданнях Братислави й Праги. В той же час викристалізувалася й проблематика дисертації – діяльність української еміграції в міжвоєнній Чехословаччині³⁷. Дослідник неодноразово перебував у відрядженнях у Чеській та Словацькій республіках, опрацьовував в архівах та бібліотеках джерела та наукові праці з даної тематики. 1994 р. став одним із засновників і членів Міжнародного наукового товариства Т.Г. Масарика (Прага).

У 1994 р. напрацювання були систематизовані в індивідуальній монографії про діяльність Українського вільного університету³⁸, рецензії на яку вийшли у часописі «Українська діаспора» (Київ-Чикаго), «Історичному журналі» (Братислава) та в Ужгороді. М.М. Вегеш та Л.В. Горват відзначали: «С.В. Віднянський вперше у вітчизняній історіографії прослідкував процес виникнення і розвитку УВУ з 1921 по 1945 р. Монографія оснований на недоступних раніше для дослідників архівних та інших джерелах і в ній розглядається мало-відомі проблеми історії та заснування та наукової, педагогічної, культурно-освітньої діяльності першого вищого навчального закладу і другої наукової установи української еміграції міжвоєнного періоду»³⁹.

Автор простежив обставини створення університету у Відні, позитивні зрушення у його функціонуванні внаслідок переведення до Праги, подав статистику соціального, вікового, регіонального складу українських емігрантів в Чехословаччині⁴⁰. У головному розділі роботи «Перетворення УВУ в Празі в Університет західноєвропейського зразка» детально розкрив його внутрішній устрій і організацію, матеріальне становище, професорсько-викладацький склад університету та його педагогічну діяльність, наукову, культурно-освітню діяльність, простежив основні віхи життя і діяльності студентства⁴¹.

Визначаючи роль УВУ, дослідник дійшов висновку, що «протягом майже чверті століття (1921-1945 рр.) місцем його перебування стала Прага, де він тривалий час залишався єдиним українським університетом в світі, хоч і недержавним, приватним, але вільною всеукраїнською вищою школою і водночас науковою установою»⁴².

Паралельно знаходив час і для навчально-педагогічної активності, викладав курс історії міжнародних відносин (а також був завідувачем кафедри міжнародних відносин і деканом факультету міжнародних відносин⁴³) у Київському інституті «Слов'янський університет»⁴⁴, став співавтором посібника з історії країн Центральної та Південно-Східної Європи⁴⁵.

У другій половині 1990-х рр. напружені зусилля у процесі трансформації індивідуальної науково-пошукової роботи та організаційної діяльності як завідувача відділу стали приносити перші відчутні плоди. 1997 р. на засіданні Спеціалізованої вченої ради інституту історії України НАН України захистив докторську дисертацію на тему «Українське питання в міжвоєнній Чехословаччині». Офіційними опонентами були доктори історичних наук, професори С.В. Кульчицький, І.М. Гранчак,

В.П. Трощинський, а провідною установою – Інститут української археографії та джерелознавства імені М.С. Грушевського НАН України. 1999 р. присвоєно вчене звання «професора» зі спеціальності «Всесвітня історія».

Відзначимо велику працездатність ювіляра, адже в цей час помітно, що С.В. Віднянський став розширювати хронологічний та тематичний спектр своїх досліджень, одночасно продовжуючи розробку вище окреслених проблем. Автор з цього приводу відзначає: «мені ніколи не цікаво було залишатися «спеціалістом вузького профілю» і я прагнув сам й заохочував наукових співпрацівників відділу розширювати коло наукових інтересів. Тому серед моїх наукових розробок можна зустріти публікації з різних напрямків, тем і періодів історії: від історіографічних і методологічних проблем історичної науки, історії Закарпаття, зокрема т. зв. «русинського питання», дослідження міжслов'янських взаємин періоду національно-культурного відродження слов'янських народів середини XIX ст., боротьби цих народів за своє національне самовизначення й державність напередодні і під час Першої світової війни, до розробки актуальних питань новітньої історії країн Центрально-Східної Європи, зокрема Чехословаччини, Польщі, Румунії та Угорщини, проблем міжвоєнної української еміграції в Європі та історії міжнародних відносин і міжнародних зв'язків українського народу впродовж XIX-XX ст., у тому числі і становлення зовнішньої політики незалежної України»⁴⁶.

Конкретизуємо із наведеного узагальнення деякі нові сюжетні лінії другої половини 1990-х рр. Досліджував проблеми суспільно-політичного розвитку Чехословаччини (в т.ч. українське питання) після Другої світової війни⁴⁷. З'являються публікації, присвячені українсько-румунським взаєминам⁴⁸. Чітко простежується тенденція зростання дослідницького інтересу до ролі й місця України у міжнародних відносинах загалом та Європі зокрема⁴⁹.

Окремо слід відзначити участь у фундаментальних дослідницьких проектах. Насамперед це «Українська державність у XX столітті: Історико-політологічний аналіз»⁵⁰ з перекладом тексту російською та англійською мовами (розділ «Україна та українське питання в політиці Чехословаччини»), «Малий словник історії України» (перу С.В. Віднянського належить 7 статей-гасел), «Все про Україну»⁵¹, «3 історії міжнародних зв'язків України: наука, освіта (XIX – 30-ті роки XX ст.)»⁵².

Щодо останнього збірника, то С.В. Віднянський особисто відшукав, переклав з чеської мови і підготував до друку оригінальні документи з фондів ЦДАВО України в Києві, преси та ме-

муарів про діяльність української еміграції в Чехословаччині. Заслужують на увагу такі документи як, зокрема, «Лист ради Українського громадського клубу в Празі до міністерства закордонних справ УНР про участь в діяльності клубу представників чеської інтелігенції», «Розпорядження Міністерства шкільної й народної освіти Чехословацької республіки стосовно літературної мови на Закарпатті», «Звідомлення ректора Українського вільного університету О. Колесси на інавгурації 1921/22 академічного року в Празі про допомогу з боку офіційних кіл Чехословаччини», «Становище і потреби Українського вільного університету в Празі» тощо⁵³.

Він став ініціатором та організатором Першої українсько-чеської науково-теоретичної конференції «Масариківські читання» (1998 р.)⁵⁴, що заклала основи «масарикознавства» в Україні. Акцентуючи увагу на ролі президента Чехословаччини в українському векторі празької політики, історик вказував, що той «завжди підкреслював, що українське питання – не тільки мовне, але й політичне і культурне. Він трактував його, як правило, в контексті загальнослов'янського, беручи до уваги передусім його реальний зміст, життєві сили і слабкості українського руху... З огляду на це Т. Масарик не міг на початку ХХ ст. уявити Україну як цілком самостійну державу»⁵⁵. Через такі переконання, згідно висновків С.В. Віднянського, «Т.Г. Масарик, як і офіційні політичні кола Чехословаччини, незважаючи на симпатії до українців, не підтримували т.з. український сепаратизм, коли йшлося про Наддніпрянську Україну. Аналогічну позицію вони займали і щодо західноукраїнських земель, зокрема Східної Галичини: ЧСР не визнала уряд Західноукраїнської Народної республіки. Водночас Чехословаччина тривалий час (до підписання Ризького миру в 1921 р.) не визнавала претензій Польщі на Східну Галичину, вважаючи, що остання має право на об'єднання з іншими українськими землями і також стати частиною російської демократичної федерації»⁵⁶.

Необхідно відзначити підготовку в співавторстві з М.М. Вегешем монографії «Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918 –1939)»⁵⁷, у якій написав розділи «Країни Центрально-Східної Європи і українська проблема у міжвоєнний період: історіографічні аспекти» та «Українське питання у міжвоєнній Чехословаччині», а також участь у XII-ому міжнародному з'їзді славістів в Кракові (1998 р.), де виступив з доповіддю «Міжвоєнна українська еміграція в Чехословаччині: культурно-громадське і науково-освітнє життя»⁵⁸.

Зростання авторитету вченого засвідчило запрошення його до участі в розробці навчально-методичних видань⁵⁹ та

посібника для середньої школи⁶⁰. Розширюється сфера його активності та популярності у фахових колах за рахунок публікацій у відомих періодичних виданнях «Історія України»⁶¹, «Хроніка 2000»⁶², «Сучасність»⁶³.

Початок третього тисячоліття ознаменував старт четвертого періоду в житті ювіляра, який триває досі. Його позитивним фоном стало покращення економічного добробуту українського суспільства загалом та родини Віднянських зокрема, перехід дітей у статус дорослих, що вивільнило час для робочих справ. Основою матеріального забезпечення родини стали титанічні зусилля ювіляра, який працював одночасно на декількох роботах як науковий працівник та викладач, а фраза «у мене цейтнот» зайняла пріоритетне місце у його повсякденному лексиконі. Водночас сам відзначається скромністю у потребах та невивагливістю в побуті. До прикладу, за робочий кабінет йому слугує найменша кімнатка в квартирі, де зазедве поміщається диван, комп'ютерний стіл та велика шафа, габаритів якої давно вже не вистачає для вміщення всіх книг. То ж вони лежать у кімнаті усюди, також на спеціальних полицях на балконі, а значна частина томів особистої бібліотеки – ще й на дачі.

Перші двадцять років XXI ст. є безсумнівно часом розквіту професійного життя С.В. Віднянського як відомого дослідника, успішного менеджера наукових пошуків співробітників відділу (з 2012 р. – історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України) та здобувачів, талановитого педагога вищої школи. З огляду на те, що список публікацій автора за 2001-2021 рр. склав понад 400 назв, неможливо у рамках статті проаналізувати їх чи навіть згадати усіх, тому вкажемо лише на найбільш об'ємні й істотні, на наш погляд, в плані суспільно-політичної актуальності, демонстрації авторських концептуальних поглядів.

Він постійно вболіває за авторитет колективу й наступним чином спрямовує своїх співробітників: «Я розумію, що для вас більш привабливими є індивідуальні траєкторії досліджень, але ж можна поєднувати їх з участю у створенні колективних монографій відділу, що засвідчить нашу активність як згуртованої команди». Сам подає приклад й став автором розділів низки колективних і багатотомних академічних видань: «Політична історія України. XX століття», «Уряди України у XX ст.», «Україна: утвердження незалежної держави (1991-2001 рр.)», «Українські історики XX століття», «Моя Україна», «Україна: політична історія. XX – початок XXI ст.», «Державотворчий процес в Україні 1991-2006», «Нариси історії державної служби в

Україні», «Історія державної служби в Україні», «Економічна історія України», «Інститут історії України НАН України. 1936-2006», «Політична система для України: історичний досвід і виклики сучасності», «Національне питання в Україні ХХ – початку ХХІ ст.: історичні нариси», «Енциклопедія історії України», «Енциклопедія сучасної України», «Українська дипломатична енциклопедія», «Закарпаття 1919–2009 років: історія, політика, культура», «Велика війна 1914-1918 рр. і Україна», «Оптимізація системи транскордонного співробітництва: концепція та її пілотна імплементація (на прикладі сусідніх регіонів Угорщини, Словаччини, Румунії та України)», «Перша та Друга світові війни в історії людства», «Французька модель державності: політичний, економічний, соціальний і правовий аспекти», «Історія Криму в запитаннях та відповідях», «Дипломатична та консульська служба у вимірі особистості», «Історія, що об'єднує. Нариси новітнього транскордонного співробітництва у Карпатському регіоні» та ін. Відзначаючи дану активність ювіляра, академік В.А. Смолій зауважив: «практично жодне із багатьох колективних й багатотомних академічних видань Інституту історії України НАН України, що побачили світ за роки української незалежності, не обійшлося без його авторської участі»⁶⁴.

Характеризуючи колективну діяльність відділу, слід виокремити фундаментальний задум ювіляра – анотовану історичну хроніку міжнародних відносин «Зовнішня політика України в умовах глобалізації» (з 2004 р. вийшло п'ять випусків, що охоплюють період 1991-2019 рр.). Іншим масштабним реалізованим задумом стала підготовка упродовж 2009-2016 рр. шести випусків енциклопедичного словника-довідника «Україна в міжнародних відносинах» (керівник авторського колективу – С.В. Віднянський, відповідальний редактор – М.М. Варварцев)⁶⁵.

Ювіляр завжди пишається своїм дітищем – міжвідомчим збірником наукових праць «Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки та знахідки» (станом на 2021 р. готується 30-ий випуск). Наголошуємо, що в кожному випуску вміщена об'ємна публікація (грунт не одна) відповідального редактора, яка відзначається часом не однією, а кількома новизною, продуманою композицією, часто є своєрідним флагманом та специфікатором наукових зацікавлень й пріоритетів автора у відповідному дослідницькому році.

Також є частим дописувачем таких періодичних видань як «Український історичний журнал» (за підрахунками автора даної статті – близько 30 публікацій упродовж 2001-

2021 рр.), «Науковий вісник дипломатичної академії України» (6), «Науковий вісник Ужгородського національного університету» (5), «Україна дипломатична» (12), Зовнішні справи (8), «Україна-Європа-Світ» (7) тощо.

Постійно тримає в полі зору та аналізує тенденції розвитку української історіографії в галузі дослідження всесвітньої історії, міжнародних зв'язків та зовнішньої політики України. З цього приводу неодноразово доповідав на Загальних зборах Відділення історії, філософії та права НАН України, вченій раді Інституту історії України НАН України, публікував відповідні статті⁶⁶. Підготував низку спеціалізованих історіографічних студій⁶⁷.

Окремо слід зупинитися на тісній співпраці С.В. Віднянського зі своїм найкращим і найближчим учнем А.Ю. Мартиновим. За визнанням ювіляра, хлопець звернув на себе його увагу ще на вступних іспитах в інститутську аспірантуру 1994 р. Глибокі знання, аналітичні здібності, широкий світогляд, які проявив молодий абітурієнт у відповідях на запитання членів приймальної комісії, стимулювали Степана Васильовича до висновку подумки: «Це наша людина». Відтак, Андрій Юрійович пройшов пліч-о-пліч з наставником, який став його своєрідним «хрещеним батьком», шлях до доктора історичних наук, професора, провідного наукового співробітника.

З їх чисельного спільного наукового доробку виділяємо два монографічні видання. 2006 року вийшла науково-документальна книга «Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем». У передмові міністр закордонних справ України Б.І. Тарасюк зазначив: «Книга, яка пропонується читачеві, сприятиме роз'ясненню місця і ролі ООН у минулому та в сучасній міжнародній політиці серед широкого загалу в Україні. На її сторінках висвітлюється багатогранна робота української дипломатії різних часів, яка навіть за несприятливих умов обмеженого суверенітету та ідеологізації міжнародних відносин була спроможна надавати вітчизняному курсу в ООН досить виразного українського змісту»⁶⁸. Визнаючи, що українська дипломатична делегація в ООН не була самостійною в своїх планах і діях, автори наголошують, що її участь в діяльності головної міжнародної організації була «...вдалою спробою зайняти гідне місце у світовому співтоваристві, нехай і в ущемленому, частковому міжнародно-правовому статусі, і мала велике морально-політичне значення й далекосяжні наслідки»; «... свідченням причетності України до великої політики»⁶⁹.

Вельми затребуваним (про це свідчить кількість сучасних цитувань) стало їх історико-біографічне дослідження про сімнадцять європейських політичних діячів ХХ ст., які, за оцінкою авторів, удостоїлися звання «батьків-засновників» Європейського Союзу⁷⁰. Перу С.В. Віднянського належать майстерно виписані портрети Ріхарда Куденхове-Калергі, Томаша Масарика, Вінстона Черчилля, Шарля де Голля, Маргарет Тетчер, Михайла Горбачова, Вацлава Гавела, Іоанна Павла II.

Першим в новітній історії протагоністом єдиної Європи вважає сина австрійського дипломата і японки Р. Куденхове-Калергі, який «часом марнославно, але віддаймо належне, завжди пристрасно боровся за свою ідею «Пан'європейського Союзу», яка була викладена в однойменній книзі, що вийшла друком 1923 р.»⁷¹. Т. Масарик вважав перспективним створення федерації малих народів і малих держав Європи, але рішуче виступав проти нав'язування цієї ідеї згори⁷². В. Черчилль закликав до створення за зразком США Сполучених Штатів Європи, проте Велику Британію він не бачив у їх колі⁷³. Ш. де Голль відкидав федералістський проєкт європейського єднання, прагнучи прийняття ключових рішень на фундаменті збереження національного суверенітету держав⁷⁴. Подібну концепцію обстоювала М. Тетчер, вважаючи, що ЄС має бути конгломератом націй, а не якоюсь наднаціональною структурою, що обмежувала б суверенітет своїх членів та зазіхала на їхні національні інтереси⁷⁵. М. Горбачов репрезентував як виявилось ілюзорну ідею «спільного європейського дому» від Атлантики до Владивостока⁷⁶. В. Гавелом об'єднана Європа розумілася «як тісна співпраця європейських народів і громадян, яка б своєю суттю обмежувала виникнення нових конфліктів або взагалі їх унеможливлювала»⁷⁷. Згідно настанов Іоанна Павла II об'єднання Європи має ґрунтуватися на «угоді щодо фундаментальних задач і моральних стосунків, на спільності культурного спадку і, що найголовніше, на солідарності в умах та серцях»⁷⁸.

Важливим предметним внеском у наукове обґрунтування та популяризацію вітчизняної історії як невід'ємної та нерозривної складової європейського цивілізаційного простору стала колективна праця «Україна в історії Європи ХІХ – початку ХХ ст.: історичні нариси»⁷⁹, підготовлена під егідою відділу та за редакцією Степана Васильовича. У перші кілька місяців після видання на неї опубліковано вже 7 рецензій. Визначаючи місце України в європейській історії, вказував, що «вона з давніх-давен постійно ставала об'єктом напа-

дів войовничих племен і народів, не раз рятуючи в такий спосіб від нищівних руйнувань не лише Центральну, а й Західну Європу», але «втім і нині у світі подекуди до кінця не усвідомлюють ані багатства й величі української історії, ані її глибокого цивілізаційного змісту»⁸⁰.

Особливе місце в науковому доробку посідають дослідження історії рідного Закарпаття (понад 100 публікацій). Підготував біографічні нариси про: Іоанікія Базиловича, Михайла Балудянського, Германа Бідермана, Адольфа Добрянського, Юлія Гаджегу, Іоанікія Дулішковича, Григорія Жатковича, Анатолія Кралицького, Антонія Годинку, Федора Корятовича і Дьєрдя Дожу. Звернув увагу професійної спільноти на династію Шенборнів, знамениту «верховинську акцію» Едварда Етана⁸¹. Саме С.В. Віднянський одним із перших у вітчизняній історіографії провів паралелі між творчістю Томаша Масарика і Августина Волошина⁸². Завдяки ньому Карпатська Україна 1938-1939 років увійшла до фундаментальних академічних колективних монографій вітчизняних істориків як необхідна складова державотворчих процесів в Україні⁸³.

Найновішою монографією (у співавторстві з М.М. Вегешем) є біографічна книга про діяльність «батька» карпато-українського народу Августина Волошина, яка вже має два видання⁸⁴. Головними завданнями свого дослідження науковці визначили ревізію спотворених оцінок його діяльності у радянській історіографії, наведення контраргументів прибічникам неорусинства, які не вважають Волошина самостійним політичним діячем, а також популяризацію цієї постаті, адже «в Україні українському читачеві по цей бік Карпат про життя і працю президента Карпатської України, його внесок в загальноукраїнську національно-визвольну справу і місце в історії українського державотворення, на жаль, маловідомі»⁸⁵.

За його участю як наукового керівника, консультанта або офіційного опонента близько 40 закарпатців успішно захистили кандидатські або докторські дисертації зі всесвітньої історії. С. В. Віднянський регулярно приїжджає на свою малу батьківщину, в Alma-mater для робочих справ або й просто для спілкування зі своїми колегами й друзями⁸⁶.

Учні та вчителі середніх шкіл знають Степана Васильовича насамперед як автора інноваційного комплекту навчальних матеріалів зі всесвітньої історії для 11 класу⁸⁷. Видання 2003 р. містить навчальну книжку і компакт-диск (майже 100 розширених ілюстрованих біографій історичних осіб, понад 500 фотографій та історичних карт, близько 50 відеокадрів кінохроніки)⁸⁸. Навчальний комплект отримав народне визнання

української педагогічної громадськості. 2008 р. ювіляр був незалежним експертом зі всесвітньої історії Українського центру оцінювання якості освіти. Продовжив дописувати до методичного журналу «Історія України»⁸⁹, а також популяризує історичні знання на шпальтах рейтингової періодики («Дзеркало тижня», «Факты», «Українське слово»).

Вельми охоче працює зі студентською аудиторією, через яку його академічна діяльність набуває практичного виміру. Згідно оцінки М. Олашина «Степан Васильович є високоурядованим викладачем вищої школи. Він добре знає психологію студентської молоді, вдало обирає головні навчальні методи і прийоми»⁹⁰. У 2003-2017 рр. він був професором кафедри зовнішньої політики і дипломатії Дипломатичної академії України при МЗС України. 2005-2007 рр. – професор кафедри міжнародного культурного співробітництва Київського національного університету культури і мистецтв, Державної академії керівних кадрів культури і мистецтв, 2005-2006 рр. – завкафедри історії Угорщини та європейської інтеграції Ужгородського національного університету, в 2004-2012 рр. – професор Закарпатського державного університету, а з 2012 р. – професор кафедри країнознавства Ужгородського національного університету (за сумісництвом). 2005 року йому присвоєно звання «Почесний доктор Ужгородського національного університету». Був головою державних екзаменаційних комісій на історичних факультетах і факультетах міжнародних відносин Ужгородського, Луганського національних університетів, Закарпатського державного університету, Рівненського інституту слов'янознавства та Закарпатської філії Київського славістичного університету. Був заступником голови журі всеукраїнських олімпіад студентських робіт з історії та методики її викладання в Луганську та Переяславі-Хмельницькому, читав спецкурси у багатьох вузах України. Він член авторського колективу видання «Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів» (Львів, 2001), підготував навчальну програму і тематику семінарських занять з курсу «Зовнішня політика України» (2004), навчально-методичні посібники «Міжнародні відносини і зовнішня політика (від 1914 до наших днів)» (2006), «Зовнішня політика України» (2006).

Загалом С.В. Віднянський є автором близько 600 наукових публікацій, у т.ч. понад 80 індивідуальних і колективних монографій, понад півторасти статей-гасел у енциклопедичних виданнях. Понад 50 наукових праць опубліковано за кордоном. Брав участь у роботі понад 70 міжнародних наукових з'їздів, конгресів і конференцій.

Він є членом Українського комітету славістів та Українського національного комітету з вивчення країн Південно-Східної Європи, віце-президентом Товариства «Україна-Словаччина», членом спеціалізованих учених рад захисту докторських дисертацій в Інституті історії України НАНУ, Інституті української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ, Ужгородському національному університеті та Дипломатичній академії України при Міністерстві закордонних справ (в т.ч. заступник голови), експертної ради з історичних наук Вищої атестаційної комісії України (2001-2006 рр.). Голова української частини Комісії істориків України та Угорщини, заступник голови української частини Комісії істориків України та Словаччини, член Комісії істориків України та Болгарії, голова Правління Дослідницько-інформаційного центру «Міжслов'янська ініціатива» та віце-президент Міжнародної Слов'янської академії наук, заступник голови правління Наукового товариства історії дипломатії та міжнародних відносин.

Входить до складу редколегій багатотомної «Енциклопедії історії України», «Українського історичного журналу» і понад 20-ти інших провідних вітчизняних та зарубіжних наукових періодичних видань з історії у Києві, Луганську, Луцьку, Тернополі, Ужгороді, Кам'янці-Подільському, Харкові, а також Празі (Чеська Республіка), Кошице (Словацька республіка) і Софії (Болгарія).

Ювіляра вшановано різноманітними відзнаками. 2001 р. Указом Президента України присвоєне почесне звання «Заслужений діяч науки і техніки України». Отримав премію НАН України за кращу наукову працю з історії боротьби за незалежність України та розбудови української державності (2001). Нагороджений почесними грамотами Міністерства освіти і науки (1996 і 2000 рр.), Міністерства закордонних справ України (2005 р.), Благословенною грамотою за щире працю на користь Святої Церкви Христової Патріархом Київським і всієї Русі-України Філаретом (2006 р.), знаками МОН України «Відмінник освіти України» (2007 р.), «За наукові досягнення» (2008), почесними відзнаками «Суспільне визнання» – «За вагомий внесок в національну історію України» (2008) та «За вагомий внесок в національну економіку, науку і культуру» (2009), Почесною грамотою Верховної Ради України «За особливі заслуги перед Українським народом» (2007), Почесною грамотою Кабінету Міністрів України (2011), Почесною грамотою Національної академії наук України «За багатолітню плідну працю вченого-історика і педагога та вагомий особистий внесок у дослідження

історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України» (2016 р.), Державною премією України в галузі науки і техніки 2016 року як співавтор і член редколегії багатотомної «Енциклопедії історії України», Пам'ятною відзнакою на честь 100-річчя Національної академії наук України (2018 р.).

Тричі (2008, 2011, 2015 рр.) Вченою радою Інституту історії України НАН України, а також членами-кореспондентами НАН України І.М. Мельниковою і П.С. Соханем висувався на обрання членом-кореспондентом НАН України за спеціальністю «всесвітня історія». При таємному голосуванні в лютому 2009 р. на Загальних зборах Відділення історії, філософії та права НАН України набрав 21 із 22 необхідних для обрання голосів, а 2012 р. з п'яти кандидатів став другим (13 голосів). Його підтримали визначні вчені й чимало наукових установ, колективи Дипломатичної академії України при МЗС України, Київського славистичного університету, Ужгородського, Одеського, Луганського, Харківського, Кам'янець-Подільського національних університетів, а також директори академічних інститутів історичного профілю Словаччини, Угорщини й Румунії. 6 березня 2015 року був обраний членом-кореспондентом НАН України.

На сучасному етапі відомим в Україні та за кордоном «брендом» стала школа «Української історичної європеїстики», фундаторами якої є члени-кореспонденти Національної академії наук України Ф.П. Шевченко, І.М. Мельникова та П.С. Сохань, а нині її очолює Степан Васильович⁹¹. Під його керівництвом захищено понад 30 кандидатських і докторських дисертацій. Виступив офіційним опонентом на захистах понад 70 кандидатських і докторських дисертацій, відповідальним редактором і рецензентом близько 100 наукових монографій, збірників і навчальних посібників. Серед його учнів чимало відомих в Україні дипломатів, професорів, доцентів, деканів факультетів, завідувачів кафедрами і навіть ректори вищих навчальних закладів у Києві, Ужгороді, Рівному, Миколаєві, Черкасах, Кам'янці-Подільському, Мінську.

Вельми успішно С.В. Віднянський виконує місію репрезентації української професійної історичної спільноти за кордоном. Він учасник XIII-XVI-ого (2003-2018 рр.) міжнародних з'їздів славистів (Любляна – Охрид – Мінськ – Белград)⁹². Виступає на міжнародних конференціях і симпозіумах, що проводяться в Румунії Музеєм історії м. Сату-Маре спільно з Ужгородським національним університетом⁹³. 2005 р. ювіляр був головним промотором проведення українсько-угорської конференції, доповіді якої були опубліковані у двомовному

збірнику «Україна – Угорщина: спільне минуле та сьогодення». 2018 р. брав участь у лобюванні публікації та написав передмову до ілюстрованого й багато документованого науково-популярного видання «Угорці в Києві»⁹⁴. Здобутком 2019 р. став проєкт «Україна і Болгарія в історії Європи»⁹⁵. Його розвідки друкувалися у наукових збірниках в Будапешті⁹⁶, Москві⁹⁷, Кракові⁹⁸, Кишиневі⁹⁹. Та найбільш тісною залишається співпраця зі старими словацькими друзями, насамперед зі співробітниками Інституту суспільних наук Словацької академії наук у м. Кошице М. Гайдошем та С. Конечним та професором М. Мушинкою з Прешова, де ювіляр опублікував низку статей¹⁰⁰.

Визнанням його наукових здобутків на міжнародній арені стало обрання членом Нью-Йоркської академії наук в США (1995), Української академії історичних наук (1999), Світової академії русинської культури в Канаді (2008), іноземним членом Угорської академії наук (2009). 2006 р. рішенням керівництва Угорського демократичного союзу в Україні нагороджений Науковою відзнакою і премією Тиводора Легоцького за видатний особистий внесок у розвиток закарпатського і університетського угорського наукового життя. 2017 р. у зв'язку з I-им Міжнародним карпатським симпозиумом у Старій Лесні за досягнення оригінальних результатів в галузі вивчення історії і культури народів і народностей в регіоні Карпат Університетом Матея Бела в Банській Бистриці та Інститутом суспільних наук САН нагороджений Пам'ятною грамотою.

2008 р. директор Інституту загальної історії Російської академії наук академік О.А. Чубар'ян влучно сформулював науковий та організаційний внесок ювіляра: «Він став одним з перших вчених на пострадянському просторі, який почав розробку теми «Україна в контексті світової історії ХХ століття»¹⁰¹.

Наголошуємо на вражаючій географії наукових зв'язків ювіляра. В Україні це міста Вінниця, Горлівка, Дніпро, Донецьк, Івано-Франківськ, Кам'янець-Подільський, Київ, Луганськ, Луцьк, Львів, Миколаїв, Одеса, Переяслав-Хмельницький, Полтава, Рівне, Тернопіль, Ужгород, Харків, Черкаси, Чернівці, Чернігів. В перелік місць наукових візитів або ж публікації праць входять такі держави як Болгарія, Білорусія, Греція, Молдова, Північна Македонія, Польща, Росія, Румунія, Сербія, Словаччина, Словенія, Угорщина, Чехія. За цими назвами – сотні людей, які так чи інакше співпрацюють з ним. На наш погляд, для сучасної української історіографії це є рекордним показником, отож Степан Васильович є головними народним дипломатом в українській історичній науці.

Думається актуальний образ ювіляра був би неповним без декількох штрихів з його особистісно-психологічного портрету.

За політичними поглядами С.В. Віднянський є націонал-демократом та єврооптимістом. Цілком підтримав процеси Помаранчевої революції та Євромайдану, переконаний і не втомлюється переконувати інших, що для України немає іншої прийнятної зовнішньополітичної альтернативи, ніж інтеграція до євроатлантичних структур. З цього приводу видав понад два десятки спеціалізованих історико-політологічних статей¹⁰², а також дана ідея «червоною ниткою» проходить у всіх його інших публікаціях.

Розглянемо докладніше його розвідку, присвячену взаєминам Україна – ЄС після Помаранчевої революції¹⁰³. Автор поставив в один ряд українські «помаранчеві» події з «революціями 1968 р. у Франції, Німеччині і Чехословаччині, де теж були надії, що не справдились»¹⁰⁴. Виділив 5 етапів євроінтеграційного курсу: 1991-1994 рр. (від проголошення незалежності до підписання першою з пострадянських країн Угоди про партнерство і співробітництво з Європейськими Співтовариствами); 1995-1999 рр. (від членства у Раді Європи через перші саміти Україна-ЄС до схвалення на Гельсінській сесії Ради ЄС Спільної стратегії щодо України); 2000-2004 рр. (маневри української влади з профанацією євроінтеграційних намірів й реальним прагненням балансувати між Росією та ЄС); 2005-2013 рр. (автор називає його «переговорним періодом» та «часом нереалізованих можливостей»: «наближення нашої держави до ЄС переважно тільки декларувалося й імітувалося, а реальних результатів практично не було, і не в останню чергу через занадто «обережну» позицію Євросоюзу»¹⁰⁵); з 2014 р. – до сьогодні (від Революції Гідності з підписанням Асоціації з ЄС).

Науковець зробив насправді мужній висновок, визнавши, що «повільність суспільних трансформацій і результати майже чотирьох постєвромайданних років, збереження потужної зовнішньої загрози з боку Російської Федерації, об'єктивна інерційність соціальної динаміки, а також неоднозначне ставлення окремих європейських лідерів та держав-членів ЄС до євроінтеграційних перспектив нашої країни поки що не дають підстав для висновків щодо незворотності проєвропейських змін в Україні»¹⁰⁶.

Ювіляр з цілком оригінального ракурсу оцінює ефективність тих чи інших кроків представників сучасної української дипломатії, адже багатьох з них знає особисто як колег, студен-

тів та гостей Дипломатичної академії при МЗС України. Тому його точка зору й прогнози вітчизняної зовнішньої політики мають вельми високий коефіцієнт влучності. Ще у 2008 р. наголошував, що гарантії національної безпеки України у зв'язку з ядерним роззброєнням є недостатніми¹⁰⁷.

Український національний фундаменталізм простежується у його теоретико-історіософській публікації (у співавторстві з О. Іваненко), в якій обґрунтовано реагує на критику тих, хто академічну національну історію кидає до одного коша з «етноцентричним» «африканським» міфом та під маскою «вписування» вітчизняної історії у світовий контекст нівелює національну історичну ідентичність¹⁰⁸.

Акцентуємо увагу на його поглядах на «русинське питання». Він вказує, що «...етнологічна наука, і не тільки в Україні, визнає русинів Закарпаття субетнічною групою українського народу. Тому виокремлювати «русинів» як окрему націю немає наукових підстав»¹⁰⁹. Наголошує, що «протистояти проявам політичного русинства можна насамперед науковою та культурно-просвітньою діяльністю, а також зміцненням Української держави, її європейською модернізацією та підвищенням її міжнародного авторитету. І чим сильнішою буде Україна, чим активнішою буде її державна етнополітика, тим більше її громадян буде вертатися до свого етнічного коріння, і тим менше його відкидатиме й нівелюватиме»¹¹⁰. Став автором тексту критичного експертного висновку на скандальну книгу В.І. Фенича «Угорська Русь і «Ганнібалова присяга» Михайла Драгоманова: початки інтелектуального завоювання Закарпаття Україною» у якому зазначив: «... чи має моральне право декан історичного факультету українського вишу (в обов'язки якого входить також і організація та проведення педагогічно-патріотично-виховної роботи зі студентами) у незалежній Україні, та ще під час війни молодій державі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність, пропагувати по суті українофобські ідеї»¹¹¹.

Попри тісні зв'язки із закордонням, не проявляє комплексу меншовартості у взаєминах з іноземцями, а завжди пишається тим, що є громадянином України. Тим не менше, критично ставиться до багатьох аспектів внутрішньої політики влади, зокрема вказує на руйнівне фінансове знекровлення української науки, притаманне сучасному періоду¹¹².

Базовими принципами стилю менеджерського керівництва С.В. Віднянського є спрямованість підлеглих на творчий пошук й послідовне виконання запланованих видів робіт. Не терпить бюрократії, цілком позбавлений чиновницько-

го формалізму. Постійно організовує «мозкові штурми» та цінує креативні пропозиції співробітників. Чітко розрізняє реальну активну діяльність та «окозамилювання» й звіт для проформи. Буває суворим, але рівень його суворості є обернено пропорційним до відповідальності працівника у ставленні до своїх обов'язків. Вимогливий, але не безжальний, завжди знає й пам'ятає про сімейні, особисті труднощі й проблеми зі здоров'ям, які виникають у його співробітників, враховує їх у плануванні роботи.

Як науковий керівник дисертаційних робіт, опонент та рецензент цінує в роботах здобувачів ініціативність, самостійність, сміливість й новизну дослідницьких ідей. Не є «квочкою» для своїх аспірантів та докторантів у процесі підготовки дисертації, не контролює кожен їх крок, не обмежує свободу пошуку в межах обраної теми, спонукає до формулювання власних відповідей на дослідницькі запитання. Тобто діє вельми майстерно – консулює, спрямовує, але не пропонує готових рішень, не виконує за здобувача його головну роботу – осмислення проблеми й визрівання авторської концепції виконання дисертації. Зате якщо «кінцевий продукт» виходить якісним, Степан Васильович застосовує весь спектр організаційної підтримки для безперешкодного проходження дисертаційної роботи етапами наукового захисту.

Підкреслюємо ще один тонкий дієвий педагогічний метод, який застосовує С.В. Віднянський у взаємодії зі своїми учнями. В процесі робочого спілкування не милує їх самолюбства й відверто вказує на недоліки тексту: погана зв'язка сюжетів, недоречні терміни, наявність так званої «води», непереконливі аргументації, маніпулятивні твердження, невідкріплені джерелами висновки тощо. Адресант такої критики зазвичай бентежить, але саме така ситуація є винятково позитивною, адже демонструє, що керівник глибоко переймається змістом роботи, не байдужий до учня, який проходить «вишкіл Віднянського». Якщо здобувач дійсно враховує зауваження й рекомендації й виправляється, керівник висловлює похвалу, на яку теж не скупиться, а ще з більшою приємністю пишається й рекламує таких учнів у колі колег, при цьому навіть дещо перебільшуючи їх досягнення.

Помітна порція експресивної гонористості у ментальному характері ювіляра дивовижним чином поєднується й цілком компенсується відсутністю цинічного егоїзму й самоствердження за рахунок інших, безвідмовністю у допомозі, навіть якщо особисто йому справа є дискомфортною. Вказаними рисами іноді зловживають численні прохачі різного ран-

гу. Коли йому не подобається подібна ситуація він морщить-ся й риторично скаржитися: «На мене тиснуть». Якщо проблема загострюється улюбленою фразою є «Мене беруть за горло». Незважаючи на це, продовжує роздавати цінні поради, актуальні консультації, «замовляє слово», передає привіти, що є своєрідними «рекомендаційними листами» у світі історичної науки. Автор цих рядків може підтвердити це з власного досвіду, адже, наприклад, привіти від Степана Васильовича відчиняли йому двері кабінетів і серця людей у Києві, Харкові, Ужгороді, Москві, Кошицях та Братиславі.

Найголовнішою позитивною рисою особистості ювіляра є все ж, на наш погляд, щирість. Навіть різного роду негативні попередження висловлює одразу в момент думки про це, не «тримає камінь за пазухою», чекаючи слушного моменту, а відверто застерігає у душі святославоного «Піду на Ви». Відтак, спілкування з ним легке, невимушене, тонізує, позбавлене необхідності докладати зусиль аби маневрувати, шукати подвійний сенс сказаного й «читати між рядків».

Слід визнати, що щирість ювіляра, у поєднанні з імпульсивністю й «наступальним» стилем ведення розмови може невірно трактувати співбесідник як небажання до співпраці або навіть як агресію, хоча у переважній більшості випадків це лише прояв холеричного темпераменту. Заспокоївшись, шкодує про нестриманість, картає себе за гарячковість, хоча й не показує цього. Утім, на наш суб'єктивний погляд, насправді не любить особистостей нахабних, надто самовпевнених, великоамбітних й марнославних, таких, які «високо себе несуть». Щодо них виникає непереборне бажання «поставити їх на місце». Люди такого сорту в колі його спілкування не затримуються. Позитивним результатом цього є те, що у відділі завжди панує доброзичлива душевна атмосфера без інтриг, «підсиджування» й внутрішніх конфліктів.

Неймовірно, але вказана прямота не заважає Степану Васильовичу залишатися в амплу тонкого дипломата, люб'язного уважного співбесідника та галантного кавалера з вишуканими світськими манерами. За це ювіляра особливо шанує жіноцтво. До речі, очолюваний ним відділ чи не єдиний в науковій установі, який чітко витримує гендерний баланс (а в окремі періоди жінки в його складі навіть переважали) й відвідувачі там завжди зустрінуть чимало представниць прекрасної половини людства, що надає відділу особливого шарму. Відзначимо також розвинуте почуття гумору, жартівливість, веселу вдачу та невимушену поведінку Степана Васильовича, який під час неформального спілкування завжди в центрі ува-

ги й часто в компанії грає роль «тамади». Спадає на думку його фірмовий словацькомовний тост: «Aby že nám / ženám dobre bolo».

Вважаємо, що вельми влучно висловився у своїй оригінальній поетичній замальовці про характер ювіляра О.М. Горенко: «Життя із ним – як на вулкані / тож і у люті холоди / погрітись може при Степані / той, хто душею молодий. За парубоцьким динамізмом / він Одиссей і флібустьєр! / та із усім авантюризмом / він все одно – британський сер»¹¹³. А.Ю. Мартинов також відзначив: «Немає сумніву, що особисті риси Степана Васильовича Віднянського, його високий професіоналізм та працездатність, людяність, чуйність до професійних пошуків та життєвих проблем колег, почуття гумору та самоіронія, яка не зачіпає чужого марнославства, допоможуть йому й надалі відчувати себе покликаним у житті до великої місії, а це означає мати шанс на творче довголіття»¹¹⁴.

Тож автор цієї статті, репрезентуючи колектив Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка та редакційну колегію наукового збірника «Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи», приєднується до грона щиросердних привітань й зичить ювіляру довгих років життєвої й творчої активності!

Примітки:

1. Віднянський Степан Васильович. *Інститут історії України НАН України. 1936-2006*. Київ: Інститут історії України НАН України, 2006. С. 502.
2. Автобіографічний нарис. *Степан Васильович Віднянський : Біобіографія. До 60-ліття від дня народження і 35-ліття науково-педагогічної діяльності / укладачі Н.В. Кривець, Н.А. Ярмо*. Київ: НАН України, Інститут історії України, 2011. С. 12.
3. Вегеш М. Степан Віднянський – вчений і педагог. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія*. Ужгород, 2005. Вип. 15. С. 141.
4. Основні дати життя, наукової, педагогічної й громадської діяльності С.В. Віднянського. *Степан Васильович Віднянський : Біобіографія...* С. 23.
5. Автобіографічний нарис. *Степан Васильович Віднянський : Біобіографія...* С. 12.
6. Основні дати життя, наукової, педагогічної й громадської діяльності С.В. Віднянського. *Степан Васильович Віднянський : Біобіографія...* С. 23.
7. Автобіографічний нарис. *Степан Васильович Віднянський : Біобіографія...* С. 13.

8. Віднянський С.В. Відділ всесвітньої історії і міжнародних відносин. *Інститут історії України НАН України. 1936-2006*. Київ: Інститут історії України НАН України, 2006. С. 502.
9. Керівна та організуюча роль КПЧ у консолідації профспілкового руху Чехословаччини (квітень 1969 р. – червень 1972 р.). *Український історичний журнал (УІЖ)*. Київ, 1975. № 6. С. 69-76; Процес консолідації Революційного профспілкового руху в ЧССР (1969-1972). *Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн*. Міжвід. зб. наук. праць. Київ: Наукова думка, 1976. Вип. 2. С. 50-58; Співробітництво радянських і чехословацьких профспілок в справі обміну передовим виробничим досвідом (1971-1975 рр.). *УІЖ*. Київ, 1976. № 10. С. 111-116; Соціалістический союз молодіжи Чехословакии в строительстве развитого социалистического общества. *Молодежь и общественный прогресс*. Сборн. науч. тр. Київ: Наукова думка, 1978. С. 87-103; Консолидація профсоюзного руху в Чехословакии. 1969-1975. Київ: Наукова думка, 1979. 212 с.; Торжество принципів пролетарського інтернаціоналізму в міжнародній діяльності чехословацьких профспілок. *Історичні дослідження. Історія зарубіжних країн*. Київ: Наукова думка, 1979. Вип. 5. С. 3-18; Робітничий клас Чехословаччини в умовах будівництва розвинутого соціалізму. *УІЖ*. Київ, 1979. № 8. С. 66-76.
10. Наукова школа професора С.В. Віднянського. *Степан Васильович Віднянський : Біобіографія...* С. 80.
11. Вегеш М. Степан Віднянський – вчений і педагог... С. 141.
12. Основні дати життя, наукової, педагогічної й громадської діяльності С.В. Віднянського. *Степан Васильович Віднянський : Біобіографія...* С. 23-26.
13. Степанков В.С. Копилов Сергій Анатолійович: погляд зблизька. *Професор С.А. Копилов: бібліографічний покажчик / укладач В.С. Прокопчук. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. С. 6-7.*
14. Роль інтернаціонального соціалістического соревнования в углублении сотрудничества рабочего класса УССР и братских стран социализма. *Породненные социалистическим интернационализмом. Дружественные связи и сотрудничество породненных областей и городов УССР и братских стран социализма*. Київ: Наукова думка, 1980. С. 39-100; Укрепление интернациональных связей. *История рабочих Донбасса*. Т. 2, гл. VII. Київ: Наукова думка, 1981. С. 310-326; Інтернаціональне соціалістическе соревнование рабочих стран-членов СЭВ на строительстве газопровода «Союз». *На путях дружбы и сотрудничества*. Сборн. науч. тр. Київ: Наукова думка, 1981. С. 179-192; Інтернаціональне соціалістическе соревнование – новая форма производственных

- связей породненных коллективов Закарпатья и Восточной Словакии. *Дружественные связи трудящихся Закарпатья и Восточной Словакии: история и современность*. Материалы советско-чехословацкого научного семинара. Коšice, 1985. S. 199-212; Дружба і співробітництво з трудящими соціалістичних країн. *Історія Києва*. Т. 3, кн. 2. Київ: Наукова думка, 1987. С. 357-373; Интернационализация передового производственного опыта стран-членов СЭВ: роль трудовых коллективов. *Развитие приграничного сотрудничества стран-членов СЭВ и прямых связей между предприятиями СССР и социалистических стран* (Материалы Всесоюзного научного семинара, Ужгород, октябрь 1988 г.). Москва, 1989. С. 218-231.
15. Братерство в праці. Київ: Товариство «Знання» УРСР, 1986. 48 с.; Интернаціональне змагання трудових колективів УРСР та братніх соціалістичних країн. Київ: Товариство Знання УРСР, 1983. 48 с.
 16. Вегеш М. Визначний дослідник всесвітньої історії та міжнародних відносин – до 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора УжНУ Степана Васильовича Віднянського. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/viznachnij-doslidnik-istoriji-ta-mizhnarodnih-vidnosin.htm>
 17. ЧССР: введена хода соціалізму. Київ: Політвидав України, 1985. 134 с.
 18. Автобіографічний нарис. *Степан Васильович Віднянський : Біобліографія...* С. 14.
 19. Интернациональное сближение рабочего класса стран социалистического содружества. Київ: Наукова думка, 1989. 352 с.
 20. Вегеш М.М., Горват Л.В. Степан Віднянський (р.н. 1951). *Українська історична наука в середині XIX на початку XXI століття (матеріали до лекцій для студентів історичного факультету)*. Ужгород, 2000. С. 122-123.
 21. Вегеш М. Горват І-Л. Учений європейського рівня. До 70-річчя члена-кореспондента НАН України С.В. Віднянського. *Наш голос. Літературно-культурний журнал українських письменників Румунії*. 2021. № 320. Лютий. С. 16.
 22. Шманько Г.І., Сюсько І.М. С. В. Виднянський. Интернациональное сближение рабочего класса стран социалистического содружества. *Український історичний журнал*. 1990. № 4. С. 150.
 23. Там само. С. 151.
 24. Рабочий класс Украинской ССР в развитии производственных связей между трудовыми коллективами СССР и Чехословакии (1945-1985). *Украинско-чехословацкие интернациональные связи*. Сб. науч. тр. Київ: Наукова думка, 1989. С. 198-225.
 25. Там само. С. 206, 207.
 26. Там само. С. 223-225.

27. Там само. С. 202.
28. Там само. С. 207-209, 218-219.
29. Там само. С. 214-218.
30. Автобіографічний нарис. *Степан Васильович Віднянський : Біобліографія...* С. 15.
31. Мартинов А.Ю. До 60-річчя доктора історичних наук, професора С.В. Віднянського. *Український історичний журнал (УІЖ)*. 2011. № 2. С. 236.
32. Іваненко О. Учений європейського рівня. До 70-річчя члена-кореспондента НАН України С.В. Віднянського. *Вісник НАНУ*. 2021. № 3. С. 89.
33. Роль идей славянской взаимности в становлении национального самосознания закарпатских украинцев. А.В. Духнович. *Славяне: адзінства і мнагастайнасць. Міжнародная канферэнцыя. Тэзісы дакладаў і паведамленняў. 4 секцыя. Мінск, 1990. С. 10-13; Идея славянского единства в исторической концепции А.В. Духновича. Культурные и общественные связи Украины со странами Европы. Сб. науч. тр. Київ: Наукова думка, 1990. С. 107-130.*
34. Zakarpatsko ako súčasť CSR: problémy národno-kultúrnej obnovy a štátnosti. 1918-1938. *Slovensko v politickom systéme Československa. Materiály z vedeckého sympózia. Bratislava, 1992. S. 204-213; Закарпаття у складі Чехо-Словацької республіки: переломний етап у національно-культурному й етнополітичному розвитку русинів-українців. Культура українських Карпат: традиції і сучасність. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1994. С. 130-140.*
35. Русини-українці в Чехо-Словаччині: процес національного самоусвідомлення. *УІЖ*. Київ, 1991. № 5. С. 86-95 (співавтор – І.М. Сюсько); Прояв «закарпатського сепаратизму»? *Політика і час*. Київ, 1993. № 12. С. 51- 56.
36. Т.Г. Масарик і українці. *X Всеукраїнська славістична конференція «Духовне відродження слов'ян у контексті європейської та світової культури»*. Тези доповідей. Чернівці, 1992. Т. 2. С. 184-185; Т. Масарик про Україну і українців. *Міжнародні зв'язки України: наукові пошуки і знахідки*. Міжвідомчий зб. наук. праць (далі – МЗУ). Київ: Наукова думка, 1993. Вип. 4. С. 132-147; Перша світова війна, модерна демократія і Т.Г. Масарик. *МЗУ*. Київ, 1995. Вип. 5. С. 144-148 (співавтор І.І. Вовканич); T.G. Masaryk a ukrajinská otázka. *První světová válka, moderní demokracie a T.G. Masaryk: sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference pořádané Ústavem T.G. Masaryka ve dnech 22.-24. září 1994 na zámku v Liblicích u Mělníka. Praha, 1995. S. 285-290.*
37. *Ukrajinská emigrácia v medzivojnovom Česko-Slovensku. Historický časopis. Bratislava, 1992. № 3. S. 370-385; Ук-*

- раїнський вільний університет – перша українська висока школа за кордоном. *Неопалима купина*. Київ, 1993. № 2. С. 39-50; 1994. № 1. С. 91-106; 1995. № 3-4. С. 107-116; Політика чехословацького уряду щодо української еміграції в міжвоєнний період. МЗУ. Київ: Наукова думка, 1993. Вип. 3. С. 36-56; Заснування і діяльність Українського вільного університету – першої української високої школи за кордоном (1921-1945 рр.). УЛЖ. Київ, 1993. № 11-12. С. 68-80; 1994. № 4. С. 41-54; 1994. № 5. С. 48-60; Украинская эмиграция в межвоенной Чехословакии: результаты и перспективы научных исследований на Украине. *Русская, украинская и белорусская эмиграция в Чехословакии между двумя мировыми войнами. Результаты и перспективы исследований*. Фонды Славянской библиотеки и пражских архивов. Прага, 14-15 августа 1995 г. Сборник докладов. Прага, 1995. С. 141-153; Українці у міжвоєнній Чехословаччині: з досвіду інтеграції культурного життя слов'янських народів. *Проблеми слов'янознавства*. Львів, 1995. Вип. 47. С. 124-131.
38. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921-1945 рр.). Київ: Ін-т історії України НАН України. 1994. 82 с.
 39. Вегеш М.М., Горват Л.В. Степан Віднянський (р.н. 1951)... С. 124.
 40. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921-1945 рр.)... С. 18-19.
 41. Вегеш М.М. Монографія про Український університет. Молодь – Україні. *Наукові записки молодих учених Ужгородського державного університету*. Том 9. Ужгород, 1996. С. 210.
 42. Культурно-освітня і наукова діяльність української еміграції в Чехо-Словаччині: Український вільний університет (1921-1945 рр.)... С. 67-68.
 43. Вегеш М. Степан Віднянський – вчений і педагог... С. 144.
 44. Історія міжнародних відносин (кінець XVIII ст. – початок ХХ ст.). Тематичний план курсу, плани семінарських занять, теми курсових робіт. Київ: КСУ, 1995. 17 с. (співавтор – В.П. Меньшов).
 45. Історія країн Центральної та Південно-Східної Європи (посібник для вивчення історії в середній школі). Київ: Хрещатик, 1994. 102 с.
 46. Автобіографічний нарис. *Степан Васильович Віднянський : Біобліографія...* С. 18.
 47. Ukrajina a ukrajinská otázka v politike Česko-Slovenska v letech 1918-1948. *Historický časopis*. Bratislava, 1997. № 3. S. 420-439; Українське питання в зовнішньополітичних концепціях Чехословаччини (1918-1989 рр.). УЛЖ. Київ, 1997. № 1.

- С. 43-61; Українці Чехословаччини в демократичному русі 1968-1969 рр. МЗУ. Київ, 1997. Вип. 6. С. 54-66. (співавтор – Р.М. Постолюкський); Демократичний рух Чехословаччини у другій половині 80-х років ХХ століття. *Соціально-економічні та етнополітичні зміни в країнах Центральної і Південно-Східної Європи (друга пол. 80-х – перша пол. 90-х років ХХ ст.)*. Матеріали міжнародної наукової конференції. Ужгород, 1997. С. 71-76. (співавтор – С. Мотрук).
48. Українсько-румунські відносини у загальноєвропейському контексті. *Румунсько-українські відносини: історія і сучасність*. Матеріали міжнародного симпозіуму. Сату-Маре, 1999. С. 445-450; Українсько-румунські відносини в загальноєвропейському контексті. *Розбудова держави*. 1999. № 7-12. С. 87-92.
49. Україна і Європа у ХХ столітті: уроки минулого і сучасність. *Пороги*, Прага, 1997. № 3. С. 13; № 4. С. 8-10; Україна в світі. *Все про Україну*. Т. 1. Київ: Вид. дім «Альтернативи», 1998. С. 353-397; Україна і Центрально-Східна Європа у ХХ столітті: уроки минулого і сучасність. *Дослідження історії соціально-економічного розвитку країн Центральної та Південно-Східної Європи: сучасний стан, проблеми, перспективи*. Доповіді та повідомлення наукової конференції. Ужгород. 1998. С. 66-72; Україна як суб'єкт історії Європи у минулому і в наші дні. *Україна в європейських міжнародних відносинах*. Науковий збірник. Київ: ІУ НАН України, 1998. С. 88-106 (співавтор – П.П. Брицький); Ходу історії не сповільнити! Україна та Європа в ХХ столітті: колишні відносини і сучасне співробітництво. *Людина і влада*. 1999. № 8-10. С. 94-98; Україна і Європа в ХХ столітті: уроки взаємин у минулому та сучасне співробітництво. *Четвертий міжнародний конгрес українців*. Одеса, 26-29 серпня 1999 р. Доповіді та повідомлення. Історія. Одеса-Київ-Львів, 1999. Частина 2: ХХ століття. С. 627-634; Українське питання в контексті «холодної війни» (1944-1991). *Розбудова держави*. Київ, 2000. № 7-12. С. 144-150.
50. Україна та «українське питання» в політиці Чехословаччини. *Українська державність у ХХ столітті: Історико-політологічний аналіз*. Київ: Політична думка, 1996. С. 177-197.
51. Україна в світі. *Все про Україну*. Т.1. Київ: «Вид. дім Альтернативи», 1998. С. 353-397.
52. З історії міжнародних зв'язків України: наука, освіта (XIX – 30-ті роки ХХ ст.). Документи і матеріали. Київ: Інститут історії України НАНУ, 1999. 201 с.
53. Вегеш М.М., Горват Л.В. Степан Віднянський (р.н. 1951)... С. 128.
54. Українське питання в поглядах Т.Г. Масарика та політиці Першої Чехословацької республіки. *Т.Г. Масарик і нова Європа*. Матеріали Першої українсько-чеської науково-теоретичної конференції. Київ, 1998. С. 20-33.

55. Вегеш М.М., Горват Л.В. Степан Віднянський (р.н. 1951)... С. 131-132.
56. Там само ... С. 132.
57. Країни Центрально-Східної Європи та українське питання (1918 – 1939). Київ-Ужгород: Колір принт, 1998. 257 с.
58. Interwar ukrainian emigration in Czechoslovakia: cultural-social and scientific-educational life. *XII Międzynarodowy kongres slawistów*. Streszczenia referatów i komunikatów. *Literaturoznawstwo, folklorystyka, nauka o kulturze*. Warszawa, 1998. S. 287.
59. Програма кандидатського іспиту з спеціальності 07.00.02 – «Всесвітня історія». Київ: Інститут історії України НАНУ, 1999. 75 с.; Історія Центрально-Східної Європи. Програма курсу для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів. Львів: АНУ імені Івана Франка, 2000. 24 с.
60. Всесвітня історія. Новітня історія. Ч. 2 (з 1939 р.). Навчальний посібник для 11 класу. Київ: Фаренгейт, 2000. 320 с. (співавтор – В.О. Дрібниця).
61. Розв'язання Другої світової війни (події 1939 – червня 1941 рр.). *Історія України*. 2000. № 37; Народи Центрально-Східної Європи в період кризи європейської цивілізації та Першої світової війни. *Історія України*. Київ, 2000. № 43-44.
62. Україна в житті Т.Г. Масарика. *Хроніка 2000*. № 29-30. 1999. С. 48-53.
63. Антиукраїнська і античеська діяльність угорських агентів у Карпатській Україні наприкінці 30-х років. *Сучасність*. Київ, 1998. № 6. С. 78-84 (співавтор М.М. Вегеш).
64. Смолій В.А. Слово про ювіляра. *Степан Васильович Віднянський: Бібліографія...* С. 7.
65. Іваненко О. Учений європейського рівня. До 70-річчя члена-кореспондента НАН України С.В. Віднянського. *Вісник НАНУ*. 2021. С. 92.
66. Міжнародні зв'язки України в сучасній вітчизняній історіографії: основні напрями, проблеми та перспективи дослідження (Доповідь на Загальних зборах Відділення історії, філософії та права НАН України, присвячених 85-річчю НАН України 25 листопада 2003 р.). *Україна дипломатична*. 2003. Вип. 4. С. 472-482; Стан і перспективи наукових досліджень із всесвітньої історії в Україні (Наукова доповідь на засіданні Вченої ради Інституту історії України НАН України 27 травня 2010 р.). *МЗУ*. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2010. Вип. 19. С. 303-318; Рецепції новітньої історії країн Центрально-Східної Європи у наукових працях українських учених-всесвітників відділу історії міжнародних відносин і зовнішньої політики України Інституту історії України НАН України. *Україна-Європа-Світ. Міжнародний*

- збірник наукових праць. Серія: Історія, міжнародні відносини. Тернопіль, 2012. Вип. 10. С. 43-60; Новітня історія країн Центрально-Східної Європи у наукових працях співробітників Інституту історії України НАН України. МЗУ. Київ, 2012. Вип. 21. С. 9-36; Славістичні дослідження в Інституті історії України НАН України: основні етапи, напрями і тенденції розвитку. МЗУ. Київ, 2015. Вип. 24: Міжвідомчий збірник наукових праць. С. 60-84.
67. Наприклад: Українське питання в міжвоєнній Польщі: основні проблеми й напрями наукових досліджень у сучасній вітчизняній історичній науці. УІЖ. Київ, 2003. № 2. С. 39-55; Центрально-Східна Європа у ХХ ст. як особливий регіон: основні напрями та проблеми вивчення. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Історія. Ужгород, 2005. Вип. 12. С. 13-18; Українсько-польські відносини 1917-1926 рр.: сучасна історіографія проблеми. Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Історичні науки. 2007. № 1. С. 44-51 (співавторка – В.О. Калінчик); Україна у транскордонній співпраці: історіографічні інтерпретації на прикладі вивчення досвіду Карпатського єврорегіону. Україна дипломатична. Науковий щорічник. Київ, 2015. Випуск шістнадцятий. С. 331-350; Історія Центрально-Східної Європи у творчому доробку професора В.П. Газіна. Проблеми історії країн Центральної та Східної Європи: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2016. Вип. 5. С. 27-54 (співавтор – І. Боровець); Світ напередодні Другої світової війни: історіографічні інтерпретації початку війни. Історичний часопис з богемістики і словакістики. Ужгород, 2017. Вип. 6. Політичне закулісся війни та миру в історії словаків і чехів. С. 71-80; Варшавський договір 1920 р. в сучасній українській історіографії. Україна дипломатична. Науковий щорічник. Київ, 2017. Випуск вісімнадцятий. С. 91-100; Угорська революція 1956 року в українській історіографії та мемуаристиці. МЗУ. Київ, 2017. Вип. 26. С. 455-464; Історіографічні аспекти транскордонного співробітництва України. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Ужгород, 2018. Вип. 2 (21). С. 9-51 (співавтор – І.І. Вовканич).
68. Вегеш М. Горват І-Л. Учений європейського рівня. До 70-річчя члена-кореспондента НАН України С.В. Віднянського. Наш голос... С. 18.
69. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Україна в Організації Об'єднаних Націй: 60 років участі у розв'язанні найважливіших міжнародних проблем. Київ: Генеза, 2006. С. 51, 76.
70. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників

- Європейського Союзу. Київ: Інститут історії України, 2009. 376 с.; Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. 395 с.
71. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Об'єднана Європа: від мрії до реальності. Історичні нариси про батьків-засновників Європейського Союзу. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. С. 18.
72. Там само. С. 63.
73. Там само. С. 93.
74. Там само. С. 143.
75. Там само. С. 195.
76. Там само. С. 234.
77. Там само. С. 290.
78. Там само. С. 332.
79. Україна в історії Європи XIX — початку XXI ст.: історичні нариси: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України С.В. Віднянського. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. 814 с.
80. Там само. С. 8-9.
81. Вегеш М. Визначний дослідник всесвітньої історії та міжнародних відносин – до 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського. URL: https://drive.google.com/file/d/18e1BNd_8b_8rG8tFp0iAyCOW_9g2uv6l/view. С. 13.
82. Вегеш М. Визначний дослідник всесвітньої історії та міжнародних відносин – до 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора УжНУ Степана Васильовича Віднянського. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/viznachnij-doslidnik-istoriji-ta-mizhnarodnih-vidnosin.htm>
83. Вегеш М. Визначний дослідник всесвітньої історії та міжнародних відносин – до 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського. URL: https://drive.google.com/file/d/18e1BNd_8b_8rG8tFp0iAyCOW_9g2uv6l/view. С. 16-17.
84. Вегеш М.М., Віднянський С.В. Августин Волошин – «батько карпатоукраїнського народу». Київ: Парламентське видавництво, 2020. 472 с.; Віднянський С.В., Вегеш М.М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. Київ: Інститут історії України НАН України, 2021. 373 с.
85. Віднянський С.В., Вегеш М.М. Августин Волошин і Карпатська Україна в історії українського державотворення. Київ: Інститут історії України НАН України, 2021. С. 9-11.

86. Вегеш М. Визначний дослідник історії Центрально-Східної Європи (До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського). *Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи: історико-політичні, етнонаціональні, електоральні та державно-управлінські аспекти*. Матеріали наукової конференції, присвяченої 30-річчю від дня утворення кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет» / за заг. ред. проф. М.М. Вегеша і Ю.О. Остапця. Ужгород: Видавництво ПП «АУТДОР-ШАРК», 2021. С. 75.
87. Всесвітня історія. Новітня історія. Навчальний посібник для 11 класу. Київ: Фаренгейт, 2001. 368 с.; Всесвітня історія. Новітня історія: 1939-2003. Навч. посібник для 11-го кл. загальноосвіт. навч. закл. 2-ге вид., перероблене. Київ: Діз-продукт, 2003. 239 с.; Педагогічний програмний засіб (ППЗ). Всесвітня історія. Новітня історія. 1939-2003. За програмою 11-х класів. Компакт-диск / автор тексту підручника С.В. Віднянський. Видавництво «Діз-продукт»: Нова освіта, 2003.
88. Вегеш М. Визначний дослідник всесвітньої історії та міжнародних відносин – до 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора УжНУ Степана Васильовича Віднянського. URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/news/viznachnij-doslidnik-istoriji-ta-mizhnarodnih-vidnosin.htm>
89. Славний будитель закарпатських русинів-українців. До 200-річчя з дня народження Олександра Духновича. *Історія України*. № 15 (319). 2003. Квітень. С. 7-12 (співавтор – Д. Данилюк); Перша світова війна як прояв кризи європейської цивілізації. *Історія України. Вкладка Всесвітня історія*. № 8 (44), серпень 2014. С. 1-7; № 9 (45), вересень 2014. С. 1-7; № 10 (46), жовтень 2014. С. 1-5; Україна – співзасновниця ООН. *Історія України*. № 7 (839), квітень 2015. С. 5-12.
90. Олашин М. Вчений європейського рівня. МЗУ. / В.о. відп. ред. А.Ю. Мартинов. Вип. 20. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2011. До 60-річчя доктора історичних наук, професора С.В. Віднянського. С. 14.
91. Вегеш М. Визначний дослідник історії Центрально-Східної Європи (До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського). *Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи...* С. 73.
92. Influence of Processes of Globalization and European integration on the National-Cultural Life of the Slavic World. *13. medna-*

- rodni slavisticni kongres. Zbornik povzetkov.* 2. Del. Knjizevnost, Kulturologija, Folkloristika, Zgodovi na slavistike, Tematski bloki. Ljubljana, 2003. S. 243 (співдоповідач – І. Сюсько); Головні етапи та особливості розвитку Української історичної славістики нового часу. *Міжнароден славістички конгрес (14; 2008; Охрид). Зборник на резимеа.* Т. 2. Література, культура, фольклор, історія на славістиката: тематики блокови / 14 меѓународен славістички конгрес, Охрид, 10-16 септември 2008. Скопје, 2008. S. 209-210 (співдоповідач – С. Копилов); Славянские народы в европейском интеграционном процессе: проблемы сохранения культурных традиций и национальной идентичности. *XV Міжнародны з'езд славістау (Мінск, Беларусь, 20-27 жніўня 2013 г.): тезісы дакладау.* У 2 т. Мінск, 2013. Т. 1. Мовазнауства. С. 194-195; Українсько-чесько-словацькі зв'язки другої половини ХІХ – початку ХХ ст. у контексті загальнослов'янського культурно-цивілізаційного розвитку. *Слов'янські обрії: доп. укр. учасн. XVI Міжнародного з'їзду славістів* (м. Белград, Сербія, 20-27 серпня 2018 р.). Київ, 2018. Вип. 9. С. 333-344 (співдоповідач – О. Іваненко).
93. Вегеш М. Визначний дослідник історії Центрально-Східної Європи (До 70-річчя від дня народження члена-кореспондента НАН України, Почесного доктора Ужгородського національного університету Степана Васильовича Віднянського). *Політичні перетворення в країнах Центральної та Східної Європи...* С. 77; *Central-Eastern Europe in the Period Between Two World Wars: Between Democracy and Dictatorship. Demokratiein Mittel- und Sudost Europa – Erwartung und Wirklichkeit* (im 19. und 20. Jahrhundert). Satu Mare: Editura Muzeului Satmarean, 2001. P. 139-150; Історичні аспекти українсько-румунського діалогу. *Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність.* Клуж-Напока – Сату-Маре, 2007. С. 14-17 (співавтор – В.А. Смолій); Процеси національного самовизначення на Буковині у 1918 р. та її включення до складу Румунського королівства. Там само. С. 166-172; Передмова. *Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність.* Збірник наукових праць за матеріалами ІІІ Міжнародної наукової конференції. Ужгород – Сату-Маре, 2011. С. 12-14 (співавтор – Т. Рендок); Важливий напрям зовнішньої політики Румунії: політика офіційних органів влади щодо етнічних румунів в Україні. *Румунсько-українські відносини. Історія і сучасність.* Satu Mare, 2015. S. 17-22 (співавтор – І. Вовканич); Сторінки історії післявоєнного Закарпаття (Мищанин Василь. Радянізація Закарпаття 1944-1950 рр.: Монографія. Ужгород: Рік-У, 2018. 644 с.). *Румунсько-українські відносини. Історія та сучасність.* Сату-Маре – Бухарест, 2018. С. 445-452 (співавтор – М. Вегеш).

94. Основні етапи та проблеми історії українсько-угорських взаємин. *Україна – Угорщина: спільне минуле та сьогодення*. Матеріали міжнародної наукової конференції (Київ, 14-16 квітня 2005 р.). Київ: Інститут історії України НАН України, 2006. С. 13-19; Передмова. *Стефан-Арнад Мадяр. Угорці в Києві. Глави історії угорсько-українських відносин з IX століття до наших днів*. К., 2018. С. 13.
95. Українсько-болгарські відносини: історичні витоки. *Україна і Болгарія в історії Європи: збірник наукових праць*. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2019. С. 15-37 (співавтор – О. Іваненко).
96. *Nemzetállamok az Osztrák-Magyar Monarchia romjain. Karpatalja 1919-2009: történelem, politika, kultúra*. Budapest, 2010. S. 30-48.
97. Украина на международной арене в конце Второй мировой войны. *Дипломатический ежегодник*. Сборник статей. 2005. Москва: Научная книга, 2006. С. 188-209.
98. Народна рада Закарпатської України як інструмент приєднання Закарпаття до СРСР та радянизації краю (1944-1946 рр.). *Národné rady v regióne Karpat na sklonku druhej svetovej vojny*. Krakov, 2013. S. 37-52.
99. Процессы национального самоопределения на Буковине в 1918 г., ее включение в состав Румынского королевства и румынизация автохтонного украинского населения края. *Conferinta stiintifica internationala «Присоединение Бессарабии к России в свете многовекового молдово-российско-украинского сотрудничества»* (Chisinau, 1-5 aprilie 2012). Chisinau, 2012. S. 134-138; Процессы национального самоопределения на Буковине в 1918 г., ее включение в состав Румынского королевства и румынизация автохтонного украинского населения края. *Международный исторический журнал «Русин»*. Кишинев, 2012. № 2 (28). С. 23-34.
100. Павел Роберт Магочій (26.1.1945): Основатель современного русинства. *100 визначних Русинів очима сучасників*. 1. Часть. / зост. ПгДр. Марія Мальцовська. Пряшів, 2007. С. 94-96; Актуалізація «русинського питання» в Закарпатті та за його межами в контексті анексії Криму і війни на сході України. *K vyskumu dejin Rusinov a Ukrajincov: teoretické a metodologické otázky*. Košice, 2016. S. 127-137; Україна і Європа: проблеми формування та реалізації євроінтеграційного курсу України. *K inovácii slovensko-ukrajinskej cezhraničnej spolupráce*. Košice, 2017. S. 141-160.
101. Мартинов А.Ю. До 60-річчя доктора історичних наук, професора С.В. Віднянського. *УІЖ*. 2011. № 2. С. 237.
102. Наприклад: Зовнішня політика України як предмет історичного аналізу: концептуальні підходи та перспективи. *УІЖ*. Київ, 2001. № 4. С. 41-57 (співавтор – А.Ю. Мартинов);

- Європейський вибір України та імперативи європейської інтеграції. *Науковий вісник Дипломатичної академії України*. Київ, 2003. Вип. 9. С. 18-31; Еволюція зовнішньої політики України (1991-2006 рр.). *УІЖ*. Київ, 2006. № 4. С. 32-51 (співавтор – А.Ю. Мартинов); Пошуки оптимальної парадигми зовнішньої політики України. *Україна на перехресні геополітичних інтересів: актуальні аспекти проблеми*. Матеріали міжнародної наукової конференції (м. Ужгород, 5-6 грудня 2006 р.). Ужгород, 2007. С. 115-129; Україна у всесвітньому історичному процесі. *Україна дипломатична*. Київ, 2008. Вип. 9. С. 297-319; Зовнішня політика України: еволюція концептуальних засад та проблеми реалізації. *УІЖ*. 2011. № 4. С. 55-76 (співавтор – А.Ю. Мартинов); Угода про асоціацію з Європейським Союзом як цивілізаційний вибір України. *Україна дипломатична*. Київ, 2014. Випуск п'ятнадцятий. С. 358-369 (співавтор – А.Ю. Мартинов); Європейська політика України: основні етапи, проблеми та перспективи реалізації. *МЗУ*. Вип. 25. Київ, 2016. С. 9-40; Україна в європейському просторі: суспільні уявлення, ідеї, реалії. *Academia. Terra Historiae*. Студії на пошану Валерія Смоля: У 2-х кн. Київ, 2020. Кн. 1: Простори історії. С. 63-82 (співавтор – А.Ю. Мартинов); Ставлення міжнародних партнерів до суб'єктності України. *Україна дипломатична*. Київ, 2020. С. 605-624 (співавтор – А.Ю. Мартинов).
103. Взаємовідносини України і Європейського Союзу після Помаранчевої революції: потенціал і нереалізовані можливості. *Геополітика України: історія і сучасність*. 2018. Вип. 1. С. 9-24.
 104. Там само. С. 12.
 105. Там само. С. 18.
 106. Там само. С. 22.
 107. Міжнародні аспекти ядерного роззброєння України та вразливість гарантій її національної безпеки. *Грані історії: Збірник наукових праць присвячений ювілею Віктора Миколайовича Докашенка*. Горлівка, 2008. С. 269-284.
 108. До роздумів щодо тягlosti/перервності історії України та значущості/неспроможності українського національного й державницького проєктів. *МЗУ*. Київ: Інститут історії України. Вип. 24. С. 411-428.
 109. Віднянський С.В. Актуалізація «русинського питання» в Закарпатті та за його межами в контексті анексії Криму і війни на сході України. *Стратегічні пріоритети. Серія: Політика*. 2017. № 1. С. 9.
 110. Там само. С. 16.
 111. Експертний висновок на книжку Фенича В.І. «Угорська Русь і «Ганнібалова присяга» Михайла Драгоманова: початки ін-

- телектуального завоювання Закарпаття Україною». Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2015. 144 с. URL: <https://zakarpatya.net.ua/postimages/pub/2016/11/8-10.jpg>
112. Україна в історії Європи ХІХ — початку ХХІ ст.: історичні нариси: монографія / за ред. чл.-кор. НАН України С.В. Віднянського. Київ: Інститут історії України НАН України, 2020. С. 6.
113. Горенко О.М. Степану Віднянському (3 нагоди славного ювілею засновника «Батьків-засновників...»). МЗУ / в.о. відп. редактора А.Ю. Мартинов. Київ: Ін-т історії України НАН України, 2011. Вип. 20: До 60-річчя доктора історичних наук, професора С.В. Віднянського. С. 17.
114. Мартинов А.Ю. До 60-річчя доктора історичних наук, професора С.В. Віднянського. Там само. С. 12.

Ivan Borovets

**PROMOTER OF UKRAINIAN SCIENTIFIC EUROPEAN INTEGRATION
(to the 70th anniversary of S.V. Vidnyanskyi)**

The author of the article characterized the main milestones in the life and professional activities of the Stepan Vasylovych Vidnyanskyi. He is a famous modern Ukrainian historian, specialist in worldwide history and international relations. Four chronological stages are highlighted in his biography in the context of socio-political development of Ukraine. The author traced the transformation of methodological bases of scientific researches of the historian. His basic works are analyzed. The significant contribution of the researcher to the process of entering the Ukrainian historical science to the international arena has been found out.

Key words: S.V. Vidnyanskyi, history, methodology, international cooperation, dissertation, monograph, European integration, scientific school.

Отримано: 15.04.2021